

O'QUVCHILARNING DARS DAN TASHQARI O'QUV FAOLIYATIDA SMART O'QUV VOSITALARIDAN FOYDALANISH PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA

Toshtemirova Kamola Ergashevna

Navoiy Davlat Universiteti o'qituvchi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning darsdan tashqari o'quv faoliyatini tashkil etishda smart o'quv vositalaridan foydalanishning pedagogik-psixologik xususiyatlari va ahamiyati yoritilgan. Mavzu zamonaviy raqamli ta'lim sharoitida yuzaga kelayotgan pedagogik muammo sifatida tahlil qilinib, an'anaviy ta'lim va smart o'quv muhiti o'rtasidagi farqlar hamda o'quvchilarning mustaqil bilim olish faoliyatini faollashtirish omillari tadqiq etilgan.*

Kalit so'zlar: *Smart ta'lim, darsdan tashqari faoliyat, smart o'quv vositalari, raqamli pedagogika, mustaqil ta'lim, mobil ilovalar, motivatsiya.*

KIRISH

Bugungi kunda jahon ta'lim makonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadallik bilan rivojlanishi an'anaviy ta'lim metodlarini tubdan isloh qilishni talab etmoqda. Zamonaviy o'quvchi (Z-avlod va Alfa avlod) axborotni qabul qilish, qayta ishlash va o'zlashtirish borasida o'tmishdoshlaridan sezilarli darajada farq qiladi. Shu sababli, ta'lim faoliyatini faqat dars soatlari (45 daqiqa) bilan cheklab qo'yish o'quvchilarning intellektual salohiyatini to'liq namoyon etishga imkon bermayapti.

O'quvchilarning darsdan tashqari o'quv faoliyatini mazmunli tashkil etish, ularda mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini shakllantirishda Smart (aqlli) o'quv vositalari markaziy o'ringa chiqmoqda. Biroq, darsdan tashqari vaqtda smartfon, planshet va internet resurslaridan o'quv maqsadlarida tizimli va metodik jihatdan to'g'ri foydalanish masalasi bugungi kunning dolzarb pedagogik muammolaridan biri bo'lib qolmoqda.

ASOSIY QISM

Pedagogik muammoning mohiyatini anglash uchun, avvalo, "Smart o'quv vositalari" tushunchasiga to'xtalib o'tish joiz. Smart o'quv vositalari — bu faqat texnik qurilmalar (gadjetlar) emas, balki ta'lim jarayonini moslashuvchan (flexible), interaktiv, individual va istalgan joyda (anywhere, anytime) amalga oshirishga imkon beruvchi elektron resurslar, mobil ilovalar, LMS platformalari (masalan, Google Classroom, Kundalik.com) va virtual ta'lim muhitidir.

Darsdan tashqari o'quv faoliyatida ushbu vositalardan foydalanishni pedagogik muammo sifatida belgilashimizga quyidagi ziddiyatlar sabab bo'lmoqda:

1. **Texnologik imkoniyatlar va metodik bo'shliq o'rtasidagi ziddiyat:** Maktab o'quvchilarida smartfon va internetdan foydalanish ko'nikmasi juda yuqori, biroq ulardan o'quv-biluv maqsadlarida foydalanish metodikasi mukammal ishlab chiqilmagan. O'quvchilar smart vositalarni asosan ko'ngilochar maqsadlarda ishlatmoqda.

2. **An'anaviy topshiriqlar va raqamli avlod talabi o'rtasidagi ziddiyat:** Darsdan tashqari beriladigan an'anaviy uy vazifalari (kitobdan o'qish, konspekt qilish) ko'p hollarda o'quvchida zerikish uyg'otadi. Smart vositalar esa interaktivlik (gamifikatsiya, video, testlar) talab qiladi.

Pedagog olimlarning tadqiqotlariga ko'ra, darsdan tashqari faoliyatda smart vositalarni qo'llash o'quvchining shaxsga yo'naltirilgan ta'lim trayektoriyasini yaratadi. O'quvchi o'zi xohlagan tezlikda va o'ziga qulay vaqtda bilim oladi.

Ko'rsatkichlar	An'anaviy darsdan tashqari faoliyat	Smart muhitda darsdan tashqari faoliyat
Vaqt va makon	Cheklangan (faqat uyda yoki to'garakda)	Cheklanmagan (istalgan joy va vaqtda)
Axborot shakli	Matnli va statik (kitob, daftar)	Multimedia (video, audio, 3D model, interaktiv test)
Aloqa (Qayta aloqa)	Keyingi darsda (kechikkan aloqa)	Lahzali (avtomatik tekshirish va baholash)
O'quvchi roli	Passiv bajaruvchi	Aktiv tadqiqotchi, loyiha yaratuvchisi

PEDAGOGIK MUAMMONING PSIXOLOGIK JIHATLARI

Smart o'quv vositalaridan foydalanishda o'quvchilarning yosh davrlari va psixologik xususiyatlarini inobatga olish zarur. Muammoning yana bir tomoni shundaki, darsdan tashqari mustaqil faoliyatda tashqi nazorat (o'qituvchi nazorati) kamayadi va o'quvchining ichki motivatsiyasi hamda o'z-o'zini boshqarish (self-regulation) ko'nikmasi birinchi o'ringa chiqadi.

Agar pedagog tomonidan smart vositalar orqali beriladigan topshiriqlar qiziqarli va tizimli loyihalashtirilmasa, o'quvchi kibermakondagi boshqa chalg'ituvchi omillarga (ijtimoiy tarmoqlar, o'yinlar) osongina berilib ketadi. Shu sababli, darsdan tashqari faoliyatni smart vositalar yordamida "yo'naltirilgan mustaqil ta'lim" shakliga o'tkazish pedagogik tadqiqot talab etadigan asosiy masaladir.

XULOSA

O'quvchilarning darsdan tashqari o'quv faoliyatida smart o'quv vositalaridan foydalanish jarayonini tashkil etish zamonaviy pedagogika oldida turgan jiddiy va tizimli muammodir. Ushbu muammoni hal etish uchun shunchaki o'quvchiga internet manzillarini berish kifoya qilmaydi.

Muammoning pedagogik yechimi sifatida quyidagilarni belgilash mumkin:

- Darsdan tashqari faoliyat uchun mo'ljallangan smart o'quv topshiriqlarining maxsus pedagogik modelini yaratish;
- O'quvchilarning raqamli madaniyati va mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish;
- O'qituvchilarning smart-pedagogik kompetensiyalarini muntazam oshirib borish.

Smart o‘quv vositalaridan darsdan tashqari vaqtda to‘g‘ri va tizimli foydalanish o‘quv jarayonining uzluksizligini ta’minlaydi va ta’lim sifatini yangi bosqichga olib chiqadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasining „Ta’lim to‘g‘risida“gi Qonuni. – T., 2020.
2. Begimkulov U.Sh. Pedagogik ta’lim jarayonlarini axborotlashtirishning nazariy-metodik asoslari. T.: Fan, 2007.
3. Тихомиров В.П. Мир на пути к Smart Education: новые технологии для новой дидактики // Открытое образование. – 2011. – №2.
4. Kukulska-Hulme A. Mobile Learning: A Handbook for Educators and Trainers. – Routledge, 2005.